

Vielä voisko vähän uskoo ihmiseen

Toivo ja epätoivo ekokriittisen luennan teemoina Jukka Nousiaisen
lyriikoissa albumilla *Ei Enää Kylmää Eikä Pimeää*

Elisa Huttu

Kandidaatintutkielma

Kirjallisuus / Musiikin, taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitos

Jyväskylän yliopisto

Syky 2018

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	3
2. TEORIAN TAUSTOITUS	5
2.1 Rock-lyriikan tulkinta.....	5
2.2 Ekokritiikki.....	7
2.3 Postpastoraali ja satiiri.....	8
3. LUONTO JA IHMINEN	11
3.1 Ihminen.....	11
3.2 Luonto.....	14
3.3 Toivon ja epätoivon ristiaallokko.....	16
4. PÄÄTÄNTÖ	20
LÄHTEET.....	22

1. JOHDANTO

Tässä tutkielmassa tutkin Jukka Nousiaisen albumin *Ei Enää Kylmää Eikä Pimeää* (Jukan Musiikki, 2018) lyriikoita. Jukka Nousiainen on Nastolasta kotoisin oleva, Jyväskylässä opiskellut ja myöhemmin Tampereen seudulle asettunut muusikko ja lauluntekijä, joka tuli ensin tunnetuksi Räjyttäjät-yhtyeen keulahahmona. Sen jälkeen hän on julkaissut omalla nimellään kolme sooloalbumia, ensimmäisen, *Huonoa seuraa* keväällä 2014. Nousiaisen musiikillinen tyyli on rosoinen, muun muassa jytäbluesiksi, psykedeeliseksi iskelmäksi ja 1970-luvulta ammentavaksi luonnehdittu kitara-rock. Artistin alun perin c-kasetille äänittämä, ”suomiretro”-estetiikkaan taipuva äänitaide on aiemmin ollut erityisesti marginaalin suosiossa, mutta viimeisin albumi *Ei Enää Kylmää Eikä Pimeää* (Jukan Musiikki, 2018) sai laajasti suitsutusta ja nousi laajempaan tietoisuuteen. Esimerkiksi Suomen suurin sanomalehti *Helsingin Sanomat* (Media Audit Finland, levikkitilasto 2017) arvioi albumin viidellä tähdellä, ja Musiikkilehti *Soundi* julkaisi albumin ilmestymispäivänä 25.5.2018 levyarvion, jonka otsikossa jo julistettiin Jukka Nousiaisen tehneen viiden tähden levyn, jossa jokainen ääni osuu oikealle kohdalle. Sen jälkeen Nousiainen on nähty esiintymässä esimerkiksi yhdellä Suomen suurimmista ja ajankohtaisimmista festivaaleista, Flow-festivaalilla täydelle katsomolle. Vuoden 2018 lopussa Soundin toimitus valitsi Nousiaisen albumin vuoden parhaimmaksi kotimaiseksi albumiksi (*Soundi* 21.12.2018).

Ei Enää Kylmää Eikä Pimeää on pitkäsoittotaidetta edustava teema-albumi, joka poikkeaa tyyllillisesti jonkin verran taiteilijan aiemmasta tuotannosta. Aiempien julkaisujen lyriikat ovat käsitelleet sisänpäinkääntyneemmin yhden ihmisen tunteita ja tuskia itsensä kanssa, mutta nyt keskiöön ovat nousseet maailma ja sen ihmiset sekä huoli koko maailmanmenosta. Levyn yhdeksän kappaletta muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden, joka ottaa suorasanaisesti kantaa nykypäivän kiihtyvään markkinatalouden ajamaan sosioekonomiseen ja ekologiseen maailmankriisiin. Kantavaksi teemaksi hahmottuukin tähän kontekstiin peilautuva toivon ja epätoivon ristiaallokko. Kriittisen sanoman taustaksi albumin musiikillinen anti luo rikkaan äänimaailman, joka tuo kokonaisuuteen oman ulottuvuutensa.

Koska populaarimusiikki representoi, uusintaa ja kyseenalaistaa kulttuuria, jossa elämme, on sen tutkiminen hyvin olennaista. Jukka Nousiaisesta ei ole tehty

aiemmin mitään tutkimusta, mutta tässä tutkielmassa lähestyn *Ei Enää Kylmää Eikä Pimeää* -albumia ekokriittisen kirjallisuudentutkimuksen näkökulman avulla. Luonnon ja ihmisen suhteen tarkastelu on vain yksi aspekti kokonaisuudesta, mutta ei suinkaan vähäinen. Ympäristökeskustelu on aikamme tärkeimpiä puheenaiheita, ja siksi se on olennainen tarkastelun kohde myös populaarimusiikissa ja tässä aineistossa, jota voisi toki katsoa myös monesta muusta näkökulmasta. Tutkin siis, millaisena albumin yhteiskuntakriittisyydessä näyttäytyy luonnon rooli ja millainen on albumin ekokriittinen sanoma. Pohdin myös epätoivon ja toivon vaihtelua osana tätä suhdetta, sillä se näyttäytyy läpi koko albumin punaisena lankana, josta kappaleissa hahmottuvat tarinat kumpuavat.

Aineistokseni rajaan albumin lyriikat lausuttuna sanataiteena, tekstinä, jonka on tarkoitus tulla esitetyksi musiikin kanssa, mutta josta voi myös tehdä tutkimusta väheksymättä musiikillisen annin luomaa vaikutelmaa osana kokonaisuuden tulkintaa. Olen itse litteroinut lyriikat niiltä osin, miten ne eroavat albumin vinyylipainoksen levypaperiin painetuista, ja tulen viittaamaan lyriikoihin kunkin kappaleen nimellä, sillä sivunumeroita ei aineistolla ole.

2. TEORIAN TAUSTOITUS

Tässä luvussa kerron enemmän tutkimuksessani hyödyntämistäni teorioista, niiden perusteista sekä siitä, miten käytän niitä tässä tutkielmassa. Ensin esittelen rock-lyriikan tulkinnan erityispiirteitä, sitten ekokriittisen kirjallisuudentutkimuksen lähtökohtia sekä satiirin ja postpastoraalin merkitystä kokonaisuuden tulkinnalle.

2.1 Rock-lyriikan tulkinta

Rock-lyriikan tutkimukseen on suhtauduttu sen historian aikana ristiriitaisin näkemyksin, toisten todetessa rockin olevan vain rockia, eli aika yksinkertaista ja parhaimmillaan soitettaessa kovaa, ja toisten sanoessa analyttisen tutkimuksen olevan ylipäättään aidon ”rock-asenteen” pettämistä (Lahtinen & Lehtimäki 2006, 18). Populaarimusiikki on kuitenkin tärkeässä osassa ihmisten elämässä ja arjessa – elämää voisi nykypäivänä luonnehtia jopa musiikin kyllästäväksi – joten sen teoretisoinnilla, analysoinnilla ja tutkimisella on sijansa (Aho & Kärjä 2007, 7). Rock-lyriikka ei myöskään synny tyhjästä; se syntyy ajassamme ja yhteiskunnassamme herättämään tunteita ja ottamaan kantaa sekä osallistuakseen keskusteluun muiden tekstien kanssa (Oksanen 2007, 164).

Rock-lyriikkaa tulkittaessa on otettava huomioon sen erityinen konteksti. Rock-lyriikka on kirjoitettu laulettavaksi, esitettäväksi osana musiikkia. Markku Lehtimäen ja Toni Lahtisen rock-lyriikan tutkimusta käsittelevän teoksen *Ääniä äänien takaa – Tulkintoja rock-lyriikasta* mukaan ”rock-tekstit eivät ole koskaan ’puhtaita’ tekstejä, niissä on aina jotakin ylimääräistä kontekstia ja omanlaisiaan ääniä, joka täytyy huomioida sanoituksia lukiessa tai kuunnellessa” (Lahtinen & Lehtimäki 2006, 23). Myös Atte Oksanen toteaa artikkelissaan *Lyriikka populaarimusiikin tutkimuskohteena*, etteivät laulut ole vain tekstejä tai runoutta, vaan musiikki antaa merkityksen ja kehyksen laulettulle lyriikalle. Sanoituksia tulee siis tulkita kontekstinsa mukaan, sillä niiden irrallinen analysointi voisi johtaa kömpelöihin väärintulkintoihin. Myös tietämys esittäjän musiikillisesta tyylistä ja imagosta voi olla olennaista kokonaisuuden kannalta. (Oksanen 2007, 160-161.)

Rockin kieli yhdistelee arkipäivän puhekielen ilmauksia ja runouden poeettista kieltä luoden säännöistä vapaampana tehokkaita yhdistelmiä (Lahtinen & Lehtimäki 2006, 25). Ihmisäänellä esitettyä lyriikkaa voisi myös pitää enemmän näytelminä kuin runoina, sillä äänenpainoilla, huokauksilla ja muilla ei-verbaalisilla keinoilla voi välittää paljon enemmän tunnetta ja vivahteita kuin pelkillä sanoilla. Rockille olennaisena piirteenä näyttäytyykin pyrkimys välittää suoraan jokin tietty tunne musiikilla ja sanoilla, arkipäiväisellä ja suorasukaisella kielellä, samalla luoden yhteisöllisyyden, jaettujen kokemusten ja yhteisymmärryksen tunnetta kuulijoiden ja tekijän välille. (Lahtinen & Lehtimäki 2006, 30.) Rock-sosiologi Simon Frithin mukaan kuluneet fraasit, kuten kliseet ja sanonnat kuuluvat osaksi lyriikkaa, sillä yhdistämällä niitä uusiin yhteyksiin voidaan luoda uudenlaisia merkityksiä, ja koska niiden avulla on mahdollista sanoa paljon vähässä tilassa, mikä on olennaista rock-kappaleissa. Tärkeitä tyylikeinoja ovat myös lyriikoiden vihjaukset kaksoismerkityksistä ja kätkeyistä piloista, banaalius sekä ironia. (Frith 1988, 41-42.)

Myös Jukka Nousiaisen laulutekstit sisältävät näitä tyylikeinoja. Nousiainen kertoi tyylistään lauluntekijänä Ylen haastattelussa ensimmäisen sooloalbuminsa julkaisun jälkeen: ”Parhaita biisejä ovat sellaiset, jotka kertovat asioita mahdollisimman suoraan. Mitä se tyyppi ajattelee ihan perusasioista. Siten ei tarvitse ratkoa jotain ristikoita tai rubikin kuutioita siinä musiikkia kuunnellessa.” (YLE 2.11.2014). Myös *Ei Enää Kylmää Eikä Pimeää* -albumilla asiat sanotaan suoraan ja kiertelemättä. Esimerkiksi kolmas kappale ”Kaikkiesi sä annoit” alkaa sanoilla: ”Ottaisko yhteyden jo avaruuteen/ ne sieltä ohjaisko suuntaan uuteen/ tää pieni pallomme pyörii päin helvetti”. Ja heti levyn ensimmäisistä säkeistä lähtien nojataan usein kuluneiden fraasien voimaan: ”Onni tulee onni menee –– Ei auta jäädä katuun, ei tuleen makaamaan” (Aurinko paistaa romukasaan). Jo kappaleiden nimetkin herättävät kaikuja tutuista teemoista, esimerkkinä niistä ”Köyhät kyykkyyn”. Albumin ensimmäinen kappale on kokonaan instrumentaalinen eli siinä ei ole laulua lainkaan, ja sille on annettu myös kokonaisuuden tyylin mukaisesti nimi ”Alkusoittoa”.

Nousiaisen lyriikoiden kieli luo ristiriitaiset puitteet sanoitusten tärkeille aiheille. Juuri kuluneet fraasit, puhekielen ilmauksia ja murteita hyödyntävät säkeet sekä äärimmäisyyksiin kärjistetyt ajatusyhtälöt luovat humoristisen, ironisen tunnelman. Sen

sijaan, että ironisointi tekisi sanoituksista naurettavia, se satiirin keinoin alleviivaa ja vahvistaa aiheiden tärkeyttä. ”Juntti” kieli ja sen luoma miellelyhtymä ”hiekkatie-Suomen takamaiden juroon kapinallisuuteen” (*Soundi* 25.5.2018) ovat itsetietoisien ironista leikittelyä Nousiaisen suomalaisesta kulkuriromantiikasta ammentavalla taiteilijaimagolla, ja tämän kehyksen sisässä lyriikoiden tarinat tulevat lähelle ja taas vakaviksi ja vakavasti otettaviksi.

2.2 Ekokritiikki

Rock-lyriikka ei ole tyypillinen ekokriittisen tutkimuksen kohde eikä populaarimusiikin lyriikoista ylipäättään ole tehty juurikaan ekokriittistä tutkimusta. Ekomusikologista tutkimusta käsittelee amerikkalaisen Mark Pedelty'n teos *Ecomusicology. Rock, Folk and the Environment* (2012). Siinä Pedelty tutkii etnografisesti kenttätutkimuksessaan osana musiikkiyhtyettä ympäristötietoisien toiminnan mahdollisuuksia muusikon näkökulmasta, ja hänen tutkimuksensa lähtökohtaisia kysymyksiä on esimerkiksi se, voisiko musiikki ohjata ihmisiä toimimaan ympäristön hyväksi. Tutkimuksen tekemisen peruste oli selvä: suositut genret kuten rock, pop, hip-hop ja country ovat sitä, mitä suurin osa ihmisistä kuuntelee ja rakastaa, ja näin ollen populaarimusiikki muodostaa yhden maailman isoista markkina-aloista. (Pedelty 2012, 5.)

Ekologisen kirjallisuuskritiikin lähtökohta on se, että inhimillinen kulttuuri on kiinteässä yhteydessä ympäröivään materiaaliseen maailmaan, ja että tätä suhdetta on tutkittava kulttuurisissa artefakteissa. Monet ihmistieteenalat alkoivat vihertyä 1970-luvulta ympäristöherätyksestä lähtien, mutta kirjallisuustieteessä ekokritiikki saavutti vakiintuneen paikan osana tutkimusta vasta 1990-luvulla. Ekokritiikin teoreettinen ja metodologinen painotus vaihtelee sen monitieteisyyden vuoksi, mutta luontokeskeisestä perspektiivistä kirjallisuutta lähestyttäessä voidaan kysyä esimerkiksi, kuinka luonto representoidaan tekstissä, edustavatko tekstin välittämät arvot ekologista viisautta tai kuinka vaikkapa maasta käyttämämme metaforat vaikuttavat tapaamme kohdella ympäröivää. (Lahtinen & Lehtimäki 2008, 11-15.) Yksi olennainen kysymys on myös se, millä tavoin ekologiset ongelmat näkyvät nykykirjallisuudessa ja populaarikulttuurissa (Lahtinen & Lehtimäki 2008, 14).

2.3 Postpastoraali ja satiiri

Pastoraalilla voidaan tarkoittaa kolmea eri asiaa: tiettyä kirjallisuuden lajia, teoksen sisällöstä löytyvää suurempaa tai epäsuorempaa vastakkainasettelua maaseudun ja kaupungin välillä tai kriittistä termiä, jolla viitataan epärealistisesti maaseutua tai luontosuhdetta kuvaavaan tekstiin (Gifford 1999, 2). Kirjallisuuden alalajina pastoraalirunous oli alun perin luontoa idyllisoivaa paimenrunoutta, ja pastoraaleilla tarkoitetaan yleensä luontoa ihannoiden kuvailevia kertomuksia. Antipastoraalinen tyyli on rakentunut tältä pohjalta, mutta se satirisoi tai parodioi tarkoituksellisesti oletettua maaseutuidylliä, tuodakseen esille esimerkiksi maanviljelijöiden todellisuudessa ankaria elinoloja. (Hollsten 2008, 86-91; Gifford 1999, 116-145, 149.)

Pastoraaliperinteestä kumpuaa myös postpastoraali, joka on tietoinen lajinsa ihmiskeskeisesti luontoa arvottavista konventioista. Postpastoraali on ekokriittisen heräämisen jälkeinen pastoraalin muoto. Se haluaa edelleen ihailua luontoa, mutta luonnon itsensä takia. Postpastoraaliseen tyyliin kuuluu toive ihmisen luontosuhteen parantamisesta sekä tietoisuus ympäristöongelmista ja luonnon idealisoinnin ristiriidasta todellisuuden kanssa; yhtenä pyrkimyksenä onkin muodostaa diskurssi, jolla edelleen voi ylistää luontoa, mutta muistaa samalla vastuun sitä kohtaan. Keskeistä postpastoraalille on myös aito huoli ympäristön tulevaisuudesta ja toive ihmisen heräämisestä vastuullisempaan toimintaan. (Gifford 1999, 146-174.)

Satiiri taas on kirjallisuuden laji, joka pyrkii paljastamaan ihanteiden ja todellisuuden eroavaisuuksia asettamalla epäkohdat naurunalaisiksi. Huumorin alla piilee vakavuus, ja satiirin nauru on nauramista kohteelle, ei kohteen kanssa. Lajin tekstit tarttuvat usein ihmisten paheisiin ja yhteiskunnan epäkohtiin kriittisellä, pilkallisella tai aggressiivisella asenteella sekä hyökkävällä subjektiivisuudella, ja siten satiirinen teksti tuomitsee ja moralisoi ja pyrkii estämään pahan voittamisen maailmassa. Nauru suuntautuu tyypillisemmin ylöspäin, korkealla yhteiskunnan hierarkiassa oleviin vallanpitäjiin ja poliittisiin vaikuttajiin. Teksti paljastuu satiiriksi yleensä juuri sävynsä tai tarkoituksensa kautta, mutta tyypillisinä muotopiirteinä voidaan nähdä myös episodimainen rakenne, poikkeamat, nopeat näkökuman vaihdokset, äkillinen lopetus sekä kaikenlainen runsaus. (Kivistö 2007, 9-26.)

Kuten Sari Kivistö artikkelissaan *Satiiri kirjallisuuden lajina* kirjoittaa, ”Satiiriin kuuluu konventio, jonka mukaan se ’pakottaa meidät näkemään’” (Kivistö 2007, 20). Todellisen maailman tavoittamisen vaikeus ja tärkeys on keskeinen viesti. Satiirien maailmoissa utopia ja dystopia ovat paljon käytettyjä tarinan muotoja oman todellisuutemme kyseenalaistamiseksi: utopia asettaa ihannemaailman kontrastin nykytodellisuudelle, dystopia antaa varoittavan esimerkin mahdollisesta tulevaisuudesta. Dystopiat ovat tämän lajin vakavampaa ääripäätä, jossa muistutetaan jonkun olevan aina vastuussa. (Kivistö 2007, 22-26.)

Kuten postpastoraaleissa, myös dystopioissa on usein vastakohtainen asetelma luonnon ja kaupungin välillä: ”Kaupungin ja luonnon vastakohta on yksi dystopioiden keskeinen elementti. Luonto on tällöin menetetty, pilaantunut ideaali menneisyydestä, nykyhetki taas sijoittuu pahimmillaan ydinräjähdysten tuhoamaan kaupunkiin ja modernien raunioiden keskelle” (Kivistö 2007, 23-24). Satiirien tarinoissa muutenkin haikaillaan usein luontoon ja kritisoidaan pinnallisuutta tai materiaalisuutta ja ahneutta, itsekkyyttä ja vallanhimoa. Viisautta saattaa löytyä yksinkertaisimman hahmon selvänäköisistä kysymyksistä, jotka näennäisessä naiiviudessaan kuitenkin kyseenalaistavat yhteiskunnan koneistoa. (Kivistö 2007, 9-26.)

Ei Enää Kylmää Eikä Pimeää -albumi kertoo satiirista tarinaa nyky-yhteiskunnasta, jossa muiden kritiikin kohteena olevien epäkohtien ohella on ympäristöään tuhoava ihminen. Rungot kuvallisuus ja episodimaisuus on tyypillistä sekä rock-lyriikalle että satiirille, kuten myös henkilökohtainen ote. Jo aiemmin mainitsemani huumori ja ironia ovat teoksen lyriikoiden yhteiskuntakritiikin niitä keinoja, jotka erityisesti paljastavat satiirisuuden.

Katson albumin lyriikoiden omaavan myös postpastoraalisia piirteitä niiden kritiikin suuntautuessa myös ympäristön kaltoinkohteluun ja asettaessa ’lyyrisen minän’ haaveilemaan luontoonpaluusta. Suomalaisen kulkuriromantiikan pohja asettaa albumin ’lyyrisen minän’ markkinatalouden ajaman massakulttuurin ulkopuoliseksi tarkkailijaksi. Vaikka hetkittäin lyriikoista rakentuu dystooppisia kuvia, eivät ne ole kauttaaltaan mustia. Kivistön mukaan satiirille on tyypillistä ” – – myös väite, että satiiria on vaikea enää kirjoittaa, koska maailma ylittää mielettömyydessään mielikuvituksen ja koska ironiasta on tullut yhteiskuntamme perusvire” (Kivistö 2007, 13). Tässä mielessä näen lyriikoiden myös olevan juuri postpastoraalisia, sillä ne eivät sorru täyteen kyynisyyteen

kriittisyydessään. Tässä viitekehyksessä analysoin lyriikoiden ihmis- ja luontokuva tarkemmin seuraavissa luvuissa.

3. LUONTO JA IHMINEN

Albumilla hahmottuu tarina, jota alustaa ”Alkusoiton” hitaan mystinen, maalaileva instrumentaaliballadi. Sen jälkeen alkaa varsinainen kertomus, kun ”Aurinko paistaa romukasaan” nostaa albumin lyyrisen minän romukasasta, ja tämä alkaa laulaa, ensin tehdasmaisen yhteiskunnan oravanpyörästä ja kiireestä, sitten ihmiskunnan ja ihmisluonnon käsittämättömästä taipumuksesta välinpitämättömyyteen, lyhytkatseisuuteen ja tuhoamiseen. Lopulta kaikki loppuu katarttisesti albumin nimikkokappaleessa ”Ei Enää Kylmää Eikä Pimeää”, joka lupaa kaiken kauhean jäävän taakse. Seuraavissa alaluvuissa erittelen, millaisena lyriikoissa kuvataan ihminen ja luonto, sekä miten toivo ja epätoivo ovat osana tarinaa ja mikä niiden merkitys on.

3.1 Ihminen

Ihminen representoituu albumilla erityisesti yhteiskuntakritiikin kautta. Ihminen on luonut valtavan systeemin, jossa toiset väsyvät ja toiset jyräävät, ja jatkuvat riidat vallasta ja siitä, kenen arvojen mukaan toimitaan, repivät ihmiskuntaa. Albumin lyyrisen minä asettuu ihmisten sekaan, mutta itsetietoisena kommentaattorin roolissa. Muut ihmiset näyttävät vallanpitäjinä, vallan uhreina sekä nyrkkejään heiluttelevina vihamielisinä ja välinpitämättöminä hölmöinä. Ihmiskuva on varsin pessimistinen; ihminen on vallannut maailman populaatiollaan, mutta ei ole hyvä sen pyörittämisessä: ”Ottaisko yhteyden jo avaruuteen/ ne sieltä ohjaisko suuntaan uuteen/ Tää pieni pallomme pyörii päin helvettii” (Kaikkesi sä annoit).

Erityisesti kappaleet ”Vielä voisko vähän uskoo ihmiseen” ja ”Pimeä ja kylmä planeetta” rakentavat kuvan käsittämättömän riidanhaluisesta ja lyhytkatseisesta ihmisestä, koko universumin typerimmästä oliosta, joka ajaa vain omaa etuaan. Kappaleessa ”Pimeä ja kylmä planeetta” ”tähtiäijä” käy maapallolla, mutta lopuksi toteaa: ”Sieltä älyllistä elämää ei tavoita/ siel’ on jotkut jotka haluaa vain tapella/ ei

jaksais sellasta nyt katella”. Koko ihmiskuntaa kutsutaan kuvaavasti ”viturnuksen väeksi”.

Kun viturnuksen väki näki ilmalaivan
sanoi lennä sinä lintu minä säästän vaivan
tuhoan ja tapan ja kuoppia kaivan

Tää on pimeä ja kylmä planeetta
tänne muukalaisia ei kaivata
Täällä sopii omaan pussiin vaan pelata
eikä kummempia kelata

(Pimeä ja kylmä planeetta)

”Vielä voisko vähän uskoo ihmiseen” jatkaa samalla linjalla, mutta tässä kappaleessa korostuu ero lyyrisen minän ja muiden ihmisten kohelluksen välillä. Lyyrinen minä yrittää elää rauhassa omaa yksinkertaista elämäänsä, mutta kaikki typeryys ja pahuus tunkeutuu väkisinkin osaksi sitä. Laulussa hän poistuu kotoaan: ”Myös sielu tarvitsee ruokaa yksin en kottiin voi jäädä makkoomaan” (Vielä voisko vähän uskoo ihmiseen), mutta kohtaa torilla sen mitä pelkäsikin: ”Siihen tulee mies ulkomaalainen/ joku muskelitoope maahan hakkaa sen/ Mua hintti-irwiniks haukkuu/ uhkaa järveen mut upottaa” (Vielä voisko vähän uskoo ihmiseen). Kappale on täynnä turhaumaa ja pettymystä, mutta kysyy lopulta kuitenkin, jos ihmiseen vielä voisi luottaa – ja vaikei voisikaan, niin taitaa olla pakko yrittää.

Ja tässähän on taas kaikki niin kuin aina ollut onkin
Kun joku kivellä nakkaa niin toinen kepillä kostaa
Kun pilvi synkin peittää valon viimeisenkin
Ja vaisuna on joka jee
Se sieltä vielä jostain nousee
Ei muuta voi kuin koittaa uskoo ihmiseen

(Vielä voisko vähän uskoo ihmiseen)

Heikompien asema ja valta-asetelma tulee esille erityisesti laulussa ”Köyhät kyykkyyn”. Lyyrinen minä muiden ihmisten mukana on valtaapitävien ja heidän arvojensa armoilla. Laulu kritisoi tätä asetelmaa alhaalta käsin:

Ei auta laulaa epäoikeudenmukaisuudesta

Se on liian myöhäistä jo
 Ei auta laulaa suljettujen ovien sopimuksista
 tai ei pian laula enää ollenkaan

(Köyhät kyykkyy)

Myös kiihtyvä oravanpyörä vaatii uhrinsa: ”Kaikkesi sä annoit – uhrasit itsesi/ maailmaa kannoit harteillasi/ mitä sillä saatoitkaan saavuttaa/ sä oot vain päivä päivältä lähempänä kuolemaa” (Kaikkesi sä annoit). Ihminen katoaa ja menettää merkityksensä, kun päämääränä on vain toteuttaa roolia osasena systeemissä: ”Mitä välii jos kesken kaiken kuolisitkin/ taikka jotain kultia vuolisitkin/ Ihan sama mitä teet kunhan teet mitä määrätään” (Kaikkesi sä annoit). Lyyrinen minä kysyy, onko tässä huonossa systeemissä pakko olla mukana: ”Hei sinä siellä joka pidät kättäs vallan kahvassa/ mietitkö yhtään koskaan meitä jotka haluis olla sulta vaan rauhassa” (Jukan tehdas).

Lyyrisen minän vastakarvainen asenne korostuu, kun hän ei kuulu ’kunnan ihmisiin’, eikä halua heihin kuuluakaan. Kansa on jakautunut, ja lauluissa voi tulkita myös rinnastuksen kuluttavan valtaväestön tukemien isojen konsernien ja rasististen kansanliikkeiden välillä, ehkä jopa massakulutuksen ja ”väärinajattelijoiden” eli marginaaliin kuuluvien vaihtoehtokulttuurin kannattajien suoranaisten murhaamisen välillä:

Eilen näin kansantalon kulmalla mittamiehen, se sanoi:
 Tähän pitäis laittaa tilalle tie
 Kunnan ihmisten pitää päästä valtateiltä suoraan hotellille
 Ja sieltä kylille shoppaileen
 Kulttuuriksi riittää KKK:n kortit ja SS:n poonuskonsertit
 Joissa soittaa koittajat voittajajoukkueen

(Köyhät kyykkyy)

Sosiaalisen oikeudenmukaisuuden perään kysyy myös ”Vielä voisko vähän uskoo ihmiseen”: ”Ei tämän maailman tarvii olla tuollainen/ ylösalaisin voi kääntää jutun jokaisen ja/ pienen ihmisen pään painaa mutaan”. Albumin ihmisen voisi sanoa olevan uhri ja pahantekijä, valtavassa systeemissään pahoinvoiva ja itselleen kuoppaa kaivava.

Ja tässähän on taas kaikki niin kuin onkin

kun järki seisoo ja nyrkit puhuu vaan
 Pelko johtaa vihaan ja viha väkivaltaan
 Kuinka tämä järjettömyyden kierre katkaistaan
 No ei niin ainakaan että pää kiinni umpitunnelissa raivotaan

(Vielä voisko vähän uskoo ihmiseen)

3.2 Luonto

Siinä missä ihminen on luomansa systeemin uhri, on myös luontokin ihmisen uhri. Luonto näyttäytyy hyvänä ja arvokkaana. Kappaleissa rakentuu vastakkainasettelu markkinatalouden ajaman kehitysuskon ja ”hiekkatie-Suomen takamaiden” yksinkertaisen luontoyhteyden välille:

Iltatuulen viestin kuulen radiosta
 Kanavaa vaihdan sieltä alkaa asiaa taivaallista
 Voi kun oiskin ees vain näin vähän ankeaa
 Mutta sieltä tulee jotain paljon pahempaa
 Nyt myydään veet ja maat jos joku amerikanjuntti ostaa

(Vielä voisko vähän uskoo ihmiseen)

Kehitysuskoisen kulutusyhteiskunnan ja suuruudenhulluuden kritisointi toistuu useasti. Edes säätiedotus ei puhu enää luonnonilmiöistä, vaan ihmismassojen taistelusta:

Jos kaikki kasvaa kaiken aikaa kaikki lopulta räjähtää
 Suuri ruskea kupla puhkeaa ja jäljelle vain haju jää

Ja tähän piisiin laitan kauniin kertosaheen ehkä sitten
 Jos on aihetta uskoo et tään kaiken tärkeen hävityksen
 jälkeen jotain tilaa jää elää ja hengittää

--

Mut säätiedotus lupaa lisää pelkoa ja vihaa sekä väkivaltaa
 Uutiset sanoo näin voitais vielä vähentää hyvinvointia

(Jukan tehdas)

Esimerkiksi kappaleessa ”Köyhät kyykkyyyn” ’Mordorin musta paskatorni’ viittaa Tampereen kaupunkialueen kehittämiseen kaupalliseen suuntaan piittaamatta vaihtoehtoisista toiveista kaupunkialueen käytölle. Kappale yhdistää tällaisen

piittaamattomuuden pinnalliseen kulutuskulttuuriin ja sen kulttuurin näkökulmasta arvottomien asioiden, kuten tuottamattomien kaupunkialueiden tai luonnon kaltoinkohteluun:

Mordorin musta paskatorni kohoo kaiken ylle
Sinne kaikki pileisiin vaan ja kaikki muu joutaa mäkeen

--

Korkit lyttyyn joku sotkusi kerää
Nyt lennetään
Kaikki myttyyn ja mittään ei enää
Nyt räjäytetään

(Köyhät kyykkyy)

Vedetään päät täyteen kehityksen pyhää henkee
Sitä samaa jolla sydämen ja järjen ääni vaimenee
Vähän tossa ihmettelinkin mistä enää rantaan löydän reitin
Köyhät kyykkyy ja koksua nenään

(Köyhät kyykkyy)

Tämä kehityksestä huumaantunut ihminen on kuitenkin se sama hölmö ja yksinkertainen kuin aina ennenkin. Jos ihmisen oma luonto ei salli estää itseään tekemästä vahinkoa, ei maapallon luonto voi sille mitään. Ihminen ei kuitenkaan näyttäyty ylivoiimasen kyvykkäänä tai minään jumalolentona muusta luonnosta erillään – vaan juurikin yksinkertaisena, juurensa unohtaneena hölmönä. Kappaleessa ”Pimeä ja kylmä planeetta” tähtiäijä toteaa: ”-- hohhoijaa kyl ne jaksaa noita sotiansa/ mut eipä kauaa mee kun ne hukkuu omiin sontiinsa” (Pimeä ja kylmä planeetta). Jo kappaleen nimessä yhdistetään ihminen planeetalleen maapallon asukkina. Sontiinsa uppoava ihminen on yhä ladoista ja navetoista riippuvainen, jalat eivät tee tästä eläimestä sorkkaeläintä erityisempää. Kappale ei anna ihmisen arvostelussa armoa, vaan sanoma on synkkä – juuri ihmisen vuoksi planeetta on kylmä ja pimeä – mutta yhdessä säikeistössä nostetaan esiin luonnonkauniit paikat, joihin liitetään vielä toivoa ja hyvää:

Tää on pimeä ja kylmä planeetta
tääl tyhjä on kohta joka lato ja navetta
elämä häviää mut jätettäiskö ees vaikka
tähtiä ja leppee paikka

(Pimeä ja kylmä planeetta)

Albumin lyyriinen minä antaa vihjettä mahdollisuudesta luonnon huomiointiin nykypäivänä: ”Torille rillin herkkuja lähden tästä haukkaamaan/ ei enää eväjalkaista siipiäkään päälle vissyä vaan” (Vielä voisko vähän uskoo ihmiseen). Samassa kappaleessa kuitenkin muiden ihmisten häikäilemättömyys tulee taas jatkuvasti väliin, kun torilla grilliherkkujen sijaan vastassa on vihamielisyyttä, eikä näihin käytännön hyviin aikeisiin enää palata.

”Suuret unelmat” kuuluu albumin hitaampiin kappaleisiin, ja maalailleen se kertoo tarinan unelmista, jotka eivät ole niitä oman pääoman kasvuun ja omaisuuden haalimiseen liittyviä. Kappaleen lyriikoissa melankolisesti annetaan kehityksen vauhdittamien hurjapäiden ajaa ohi ja vielä kerran sanotaan ei abc-ilmiölle: ”Ohitin sen aakkosravintelin/ ei sinne ollut mitään asiaa/ Nurkalle kuseskelin/ ja jatkoin matkaa” (Suuret unelmat). Kun kaikki mainen kaaos on hyvästely, loppuu kappale surumielisen kauniiseen unelmakuvaan:

Nyt täältä on kaikki kauhea poissa
Kaikki kukat saa kukkia rauhassa
Ilmoja halkoo vain olentojen lento
Ja tyyni on kuikan pelto

(Suuret unelmat)

3.3 Toivon ja epätoivon ristiaallokko

Albumin kokonaisuudesta ei kaikesta turhautumisesta, pettymyksestä ja kritiikistä huolimatta jää toivoton olo. Monessa kappaleessa kaaoksen, typeryyden ja turhuuden rinnalle syntyy toivo, joka kuin ohuena punaisena lankana kulkee läpi kokonaisuuden ja lopulta jää päällimmäiseksi tunteeksi.

Välillä toivo näyttäytyy epämääräisenä häilyvänä epäselvyytenä tulevasta, kuten esimerkiksi kappaleessa ”Jukan tehdas”, jossa kertosäkeessä lyyriinen minä lupaa: ”ja tähän piisiin laitan kauniin kertosäkeen ehkä sitten/ jos on aihetta uskoo et tään kaiken tärkeen hävityksen/ jälkeen jotain tilaa jää elää ja hengittää”. Kertosäe kuitenkin on jo melodialtaan nosteisen kaunis ja lisäksi se loppuu säkeisiin: ”Mä en haluu enää luovuttaa/ mä haluan elää enkä luovuttaa” ja vielä viimeisessä kertosäkeessä huudahdukseen: ”Mä

en halua enää luovuttaa/ Mä haluan elää!”. Myös kappale ”Kaikkesi sä annoit” loppuu säkeeseen: ”Sä ansaitset jotain niin paljon parempaa”, mutta kummassakaan laulussa ei kerrota toteutuvatko nämä toiveet tai mitä se jokin parempi voisi olla.

Dystooppisten tulevaisuusnäkymien jälkeen moni kappale loppuukin tällä tavalla epämääräisen katarttisesti, vapauttaen kuulijansa käsiteltyään ensin pahimmat murheet. Kappaleessa ”Köyhät kyykkyy” viimeinen säe kuuluu: ”Megamarketin raunioille laitoin kukkapenkin”, iloisella sävelmällä säestettynä. Aiemmissä säkeistöissä ei tosiaankaan vielä toivoa ollut näkyvissä: ”Ei auta saarnata sielujen pelastuksesta/ Meidät on pelastettu jo suoraan helvettiin/ Se alkaa maanantaisin aamukuudelta/ ja päättyy sunnuntai-iltana paniikkikrapulaan” (Köyhät kyykkyy). Kappaletta kannattelee jännittynyt melodia, joka lopussa puhkeaa hurmokselliseen ilotteluun, jossa sähköurut ja kitara sooloilevat psykedeelisesti, ja tuloksena on hämmentävä vaikutelma iloisesta maailmalopusta. Myöskin dystooppisen synkkä ”Vielä voisko vähän usko ihmiseen” loppuu kuitenkin selittämättömään toivoon: ”Kun pilvi synkin peittää valon viimeisenkin/ ja vaisuna on joka jee/ se sieltä vielä jostain nousee/ Ei muuta voi kuin koittaa usko ihmiseen”.

Albumin kokonaisuudesta rakentuu myös oma katarttinen tarinansa. Ensimmäisen laulua sisältävän kappaleen ”Aurinko paistaa romukasaan” säkeistöt kertovat eräänlaisen heräämisen tarinan:

Kaatopaikan takaa nousee uusi aurinko
Paistaa romukasaan – kiiltää lasimeri jo
Joku mulle kaukaa jostain hymyilee
Tulee iskee silmää – pyyhkii kyöneleen
—

Ja salamoiva taivas tieni valaisee
Menen sinne missä vedet aukenee
Joku mulle kaukaa jostain hymyilee
Ja kukaan ei kerro mitä tämä merkitsee

(Aurinko paistaa romukasaan)

Lyyrinen minä kokee mystisen heräämisen, oudon auringonnousun ja hymyn, joiden tarkoitus jää epäselväksi. Se saa hänet kuitenkin liikkeelle ja ikään kuin epävarma tie aukeaisi hänen eteensä, hän käy matkaan. Seuraavat kappaleet käsittelevät jo maailmanmenoa ja taistelevat tässä toivon ja epätoivon ristiaallokossa; on kuin lyyrinen

minä olisi tosiaan herännyt henkisestä ”romukasasta”, ja päättänyt valita tien, jota salamat valaisevat – salamoiden voisi tulkita tarkoittavan vaikeiden asioiden kohtaamista tällä tiellä. ”Menen sinne missä vedet aukenee” voisi viitata taas uuteen parempaan huomiseen, jota kohti lyyrinen minä käy matkaamaan. Kuuden laulun jälkeen tulee kahdeksas, viimeinen kappale ”Ei enää kylmää eikä pimeää”, joka viimeistään paljastaa, että vaikka on syytä huoleen, on myös syytä toivoon:

Jos nyt jotain vielä vois laulaa
 Voisin laulaa vain tän pienen laulun
 Se kertoo että kaikki on ihan pian
 ihan oolrait

Pimeys väistyy aivan pian
 Ja uusi aamu koittaa
 Suru ja tuska
 Kaikki kauhea taakse jää

(Ei enää kylmää eikä pimeää)

Kappaleessa on viitteitä myös samaan heräämiseen, kuin aiemmin:

Mä oon ollu pimeessä niin pitkään
 Et vähän kirkkaammin nyt kaiken nään
 ja mä koitan katsoo
 ja mä koitan kulkee
 Nyt valoa päin

(Ei enää kylmää eikä pimeää)

Kappale on hurmoksellisen nostattava, ja uudenlaisen tien kuvat toistuvat siinä: ”Ja mä avaan oven/ Ja astun ulos/ uuteen kirkkaaseen päivään/ Ja mä katson/ ja mä kuljen/ vain valoa päin” (Ei enää kylmää eikä pimeää). Lyyrinen minä kertoo laulavansa ’vain pienen laulun’, mutta todellisuudessa se paisuu kaikkia albumin muita lauluja määrittäväksi toivon messuksi. Aiemmat ylitsepääsemättömiltäkin tuntuneet haasteet saavat vastauksen:

Ja nyt kenenkään ei tarte pelätä enää
 Ei tarvii olla ahdistunut ja yksin
 Kukaan ei enää toista lyö
 Eikä toisen lihaa sy

Ja kaikki se lamaannuttava kauhu
on vihdoin poissa eikä enää
Ei enää, ei enää voi tulla koskaan
minkäänlaista sotaa

Kun huomataan ettei kukaan
Tarvinnutkaan mitään enempää kuin sitä
Lämpöä ja valoo joka elämää synnyttää

(Ei enää kylmää eikä pimeää)

Kappale loppuu hurmoksellisesti toistuvaan säkeeseen ”Ei enää kylmää eikä pimeää”. Jossakin muussa kontekstissa tällainen noste voisi kertoa vaikka uskoon tulemisesta tai alkoholismin selättämisestä, mutta tämän albumin tarinan kontekstissa se kertoo uskosta siihen, että jos tarpeeksi yritetään, niin toivoa on vielä nähtävissä tässä maailmassa. Kappale on kuin herätyskutsu: ”Usko itseesi, usko vielä muihinkin ja tee paremmin”.

4. PÄÄTÄNTÖ

Tässä tutkielmassa olen eritellyt Jukka Nousiaisen albumin *Ei Enää Kylmää Eikä Pimeää* lyriikoita. Albumin sanoituksissa ihminen näyttäytyy lyhytkatseisena, itsekkäänä, ahneena ja hurjaksi riistäytyneenä, ja luonto tämän ihmisen suuruudenhulluuden systeemissä kohta tuhoutuvana. Välillä kuvaukset maailmasta ovat suorastaan dystooppisia, välillä löytyy toivonhetkiä: jos ihminen kuitenkin löytäisi vielä yhteyden luontoon ja omaan järkeensä. Lyyrinen minä kokee tuskaa ollessaan osana tätä ihmiskuntaa, ja haluaisikin välillä eristäytyä turvaan, pois pimeältä ja kylmältä planeetalta.

Lyriikoissa ihminen kuitenkin on osa luontoa, mutta suhde on vääristynyt ja tämä ihminen on sokeutunut jatkuvan kasvun ja kehityksen huumassaan muuttuen suoranaiseksi tyranniksi. Albumin sanoma on hyvinkin ympäristötietoinen peräänkuuluttaessaan ihmisen vastuuta toimistaan muita ihmisiä ja koko maapallon tulevaisuutta kohtaan. Samalla kun lyriikat kuvaavat luontoyhteyden kaipuuta, ne myös ovat kiinni reaali maailman tapahtumissa ja huolissaan ympäristön tilasta: massakulutuskulttuuri ei saa ajaa luonnon ja vaihtoehtokulttuurien yli. *Ei Enää Kylmää Eikä Pimeää* on kokonaisuus, jossa iskevät sävellykset alleviivaavat lyriikoiden viestin ja rakentavat vaikuttavan manifestin. Kokonaisuus lähettää ilmoille kysymyksen, löytyisikö ihmiskunnalta vielä moraalialue muuttaa toimintaansa oikeudenmukaiseksi. Nykypäivän kontekstiin, jossa esimerkiksi ilmastomarssin ja siihen liittyvän Nyt on pakko toimia -kampanjoinnin avulla yritetään todella saada ihmisiä muuttamaan käytöstään, tällainen albumi tuntuu todella istuvan, sillä enää ei todella ole aikaa jatkaa vanhalla tiellä. Vastuu jää ihmiselle: jos moraalialue löytyy, on toivoa.

Lyriikoiden peräänkuuluttaessa oikeudenmukaisuutta, luo toivon ja epätoivon ambivalenssi tärkeän painoarvon. Kokonaisuudesta löytyy postpastoraalisen luontorunouden piirteitä, mutta samalla sen voisi nähdä asettuvan edustamaan postpostmodernin eli metamodernin taiteenkauden uusvilpittömyyttä. Metamodernia uusvilpittömyyttä voisi kuvailla asennemuutoksena, jossa modernin kaipuu totuuteen sekä postmodernin kyynisyys ja ironia ovat molemmat takanapäin, ja kun kaiken pateettinen ironisointi ei enää anna mitään, jää metamoderni vaiheilemaan järjen kaipuun ja koko järjen olemassaolon epäilyn välille (Vermeulen & van den Akker 2010, 6).

Albumilla hahmottuu ristiriitainen aaltoilu kyynisyydellä sävyttyvän epätoivon ja vilpittömästä huolesta ja välittämisestä kumpuavan toivon välille. Ulosannin keinoina ovat kieleltään kyynisen ironiset ja maailmanmenoa satirisoivat lyriikat, jotka kuitenkin välittävät väliin myös rehellisen viestin huolesta ja lopulta kääntyvätkin aidon toivon puolelle. Tämä ristiaallokko luo kokonaisuuteen jännitteen, ja musiikilliseen antiin yhdistettynä syntyy vahva viesti, jota ei voi syyttää idealismista tai helppoihin ratkaisuihin turvautumisesta; myöskään nykypäivän maailmanmenoon ei löydy helppoja vastauksia. Kokonaisuus tulee olleeksi uusvilpítőntä populaarimusiikkia, joka vuonna 2018 herättelee kuulijaansa ja kysyy, mihin suuntaan mennä.

LÄHTEET

Tutkimusaineisto

- Jukka Nousiainen. 2018: *Ei Enää Kylmää Eikä Pimeää*. Tampere: Jukan Musiikki.

Tutkimuskirjallisuus

- Oksanen, Atte. 2007: *Lyriikka populaarimusiikin tutkimuskohteena*. – Marko Aho & Antti-Ville Kärjä (toim.), *Populaarimusiikin tutkimus*. Tampere: Vastapaino.
- Lahtinen, Toni & Lehtimäki, Markku. 2006: *Rock, lyriikka, tulkinta*. – Toni Lahtinen & Markku Lehtimäki (toim.), *Ääniä äänien takaa. Tulkintoja rock-lyriikasta*. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy - Juvenes Print, 17–40.
- Toni Lahtinen & Markku Lehtimäki (toim.). 2008: *Äänekäs kevät. Ekokriittinen kirjallisuudentutkimus*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Hollsten, Anna. 2008: *Jäähvyäiset Takkulalle*. – Toni Lahtinen & Markku Lehtimäki (toim.), *Äänekäs kevät. Ekokriittinen kirjallisuudentutkimus*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura. 73-93.
- Pedelty, Mark. 2012: *Ecomusicology. Rock, Folk and the Environment*. Philadelphia: Temple University Press.
- Gifford, Terry. 1999: *Pastoral*. Lontoo: Routledge.
- Kivistö, Sari. 2007: *Satiiri kirjallisuuden lajina*. – Kivistö, Sari (toim.), *Satiiri. Johdatus lajin historiaan ja teoriaan*. Helsinki: Yliopistopaino. 9-26.

- Frith, Simon, and Hannu Tolvanen. 1988: *Rockin Potku: Nuorisokulttuuri Ja Musiikkiteollisuus*. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.
- Luoma, Katariina. 2014: ”Muusikko tehtaili biisejä päästäkseen kotiin Kanarialta – tuloksena ylistetty albumi”. Yle uutiset kotimaa. <https://yle.fi/uutiset/3-7557003> viitattu 25.11.2018
- Linkola, Hannu. 2018: ”Arvio: Jukka Nousiainen teki viiden tähden levyn – tässäpä albumi, jonka jokainen ääni osuu oikealle paikalle”. Soundi. <https://www.soundi.fi/levyarviot/arvio-jukka-nousiainen-teki-viiden-tahden-levyn-tassapa-albumi-jonka-jokainen-aani-osuu-oikealle-paikalle/> viitattu 25.11.2018
- Media Audit Finland, lehtien levikkitilasto 2017 <http://mediaauditfinland.fi/wp-content/uploads/2018/06/LTtilasto2017-1.pdf> viitattu 20.11.2018
- Vermeulen, Timotheus & van den Akker, Robin. 2010: ”Notes on metamodernism”. *Journal of Aesthetics & Culture*, 2:1. <https://doi.org/10.3402/jac.v2i0.5677> viitattu 7.12.2018
- Linkola, Mäkelä, Mattila, Granlund & muut. 2018: ”Nämä ovat vuoden parhaat kotimaiset albumit – Soundin toimittajat valitsivat suosikkinsa”. Soundi. <https://www.soundi.fi/jutut/parhaat-kotimaiset-2018/> viitattu 11.1.2019